

Svensk kyrkomusik i Tyskland.

(Forts. fr. föreg. nummer.)

Mottagandet i Tyskland.

Det mottagande, som i Tyskland kom Engelbrektskören till del, var hjärtevarmt, storslaget, prägladt av det mest personliga intresse och buret av en inga ansträngningar skyende vilja att giva allt. Det var icke enbart hävdvunnen gästfrihet, som tog sig dessa uttryck. Djupare ligga motiven. De ligga djupast i de släktskaps- och vänskapsband, som förena Tyskland och Sverige och som under de för Tyskland svåra åren gjorts oslitliga, därigenom att tyska barn här fingo en fristad undan nöd och umbäranden. Motiven ligga ock i den ekumeniska samlingsstanken: Engelbrekts kyrkokör tillhör ärkebiskop Söderbloms land, och därför om ej för något annat voro allas armar öppna för oss. Motiven äro även att söka i behov att visa tacksamhet för gästfrihet, åtnjuten under ekumeniska mötet i Stockholm 1925. De äro ock att hänföra till musikaliska och rent personliga förbindelser mellan Sverige i musikdirektör David Ahléns person och Tyskland i professor Otto Richters och Kirchenmusikdirektor Bernhard Pfannstiehl, för vilka direktör Å. bedrivit Bachstudier, vilka resulterat i ett alltjämt ökat intresse och förstående i vårt land för denna mästarnas mästare och i ett i Tyskland allt mer framträdande erkännande av detta arbete i den gemensamma kulturens tjänst. Dessa förbindelser hava också tagit sig uttryck i det besök, som Dresdener Kreuzchor år 1920 gjorde i Stockholm, Uppsala och Malmö.

Intet kan väl så karaktärisera mottagandet som det sakförhållandet, att kören blev officiellt mottagen som resp. städers gäster icke endast i Frankfurt a. M., vilken stad som inbjudare även bekostade besöket därstädes, utan också i Leipzig och Dresden, vilka sistnämnda städer kören av allmänskulturella, musikaliska och personliga motiv under återvägen från Frankfurt besökte.

Vid ankomsten till Frankfurt a. M. onsdagen den 6 juli på kvällen mottogs kören vid stationen av de värdar, med Pfarrer René Wallau i spetsen, hos vilka körens medlemmar under uppehållet därstädes skulle inkvarteras.

Torsdagen den 7 juli kl. 12,15 e. m. hälsades kören i mottagningshallen i Haus Offenbach inom utställningsområdet av staden Frankfurts representant i

utställningsstyrelsen, Syndikus Ludwig Koch, som gav uttryck åt sin glädje, att kören icke hade skytt den långa resan till Frankfurt för att där giva en konsert, vilket skulle stärka banden mellan Tyskland och de nordiska länderna. Direktör Ahlén tackade för välkomsthälsningen. Han framhöll, att det blott var i sin ordning, om en gång en kör från Sverige besökte Tyskland, med vilket land vi äro även kyrkomusikaliskt besläktade.

Måndagen den 11 juli hade staden Frankfurt inbjudit spetsarna för de kyrkliga myndigheterna i Frankfurt, Kassel och Darmstadt, kyrkoherdarna i Frankfurts evangeliska församlingar, representanter för Michaeliskören (Hamburg) och Thomaner-kören (Leipzig), samtliga dirigenter för Frankfurts kyrkörer jämte Engelbrektskören m. fl. till lunch å utställningens restaurant. Stadtrat dr. Hiller presiderade. Anföranden, som särskilt riktade sig mot Sverige och den svenska kören, hölls av presidenten i Frankfurter Landeskirche Senior teol. dr. Bornemann, svenske generalkonsulns representant herr Siemon och ordföranden i utskottet för evangelisk kyrkomusik Pfarrer R. Wallau. Den sistnämndes anförande utmynnade i en hyllning för ärkebiskop Söderblom. Om stämningen vid lunchen skriver Frankfurter Post bl. a.: »Över hela festen låg en i hög grad hjärtlig och vänskaplig stämning, vilken i första hand var att tillskriva de av sångarglädje besjälade, sympatiska nordiska gästernas älskvärda sätt, som är uttryck för det svenska folkets karaktär och känslor gentemot oss tyskar. Det gör oss gott, om vi, som under och även efter kriget varit föremål för så mycket hat, från svenskarnas sida bliva föremål för uppriktig vänskap. Att denna vänskap är ärlig och uppriktig och icke blott grundar sig på hoppet om materiella motprestationer, kunde alla de vittna om, som under dessa dagar kommit i beröring med de svenska gästerna».

Vid avresan från Frankfurt a. M. tisdagen den 12 juli överlämnades till kören av svenska generalkonsulatet i staden en stor bukett gula rosor med blåa band.

På vägen till Leipzig gjorde kören ett uppehåll i Eisenach, under vilket besök gjordes i Bachs födelsehus och på Wartburg, där i Lutherrummet kören sjöng »Vår Gud är oss en väldig borg».

Vistelsen i *Leipzig* var avsedd att giva kören tillfälle att besöka Thomaskyrkan med Bachs grav, taga övriga sevärdheter i betraktande och att vila ut till mottagandet i Dresden. Lützen måste på grund av den begränsade tiden uteslutas ur programmet.

I banhallen i Leipzig mötte kantorn i Johanneskyrkan professor Röthig i spetsen för sin kyrkokör, som bringade en välkomsthälsning i toner, samt professorerna vid musikkonservatoriet dr. Wollgast såsom representant för Thomaskantorn dr. Karl Straube och för direktören för musikkonservatoriet, professor Max Pauer. I Johanneskyrkan hölls därefter en mottagningshögtidlighet i närvaro av superintendent Fiebig. Efter sång av Johanneskören gjordes besök i J. S. Bachs krypta, i vilken av professor Röthig en lagerkrans nedlagts från Engelbrektskören.

Onsdagen den 13 juli var kören gäst hos staden Leipzig, därvid först en rundtur gjordes, varefter mottagning hölls i rådhuset. Stadtrat Barthold hälsade därvid kören välkommen å stadens vägnar, framhållande de förbindelser på skilda områden, som finnas mellan Sverige och Tyskland. Han erinrade ock om Sveriges hjälpsamhet mot tyska barn. Sedan därefter de viktigaste rummen i rådhuset förevisats, intogs lunch i Ratskeller, varvid direktör Ahlén tackade för all den storartade gästfrihet, som visats kören.

Varje körmedlem erhöll som gåva av staden Leipzig en 1914 utarbetad festskrift över staden.

I *Dresden* hälsades kören vid stationen av rektorn vid Kreuzschule, professorerna dr. Helck, kyrkoherden i Kreuzkirche G. Seidel, kantorn professor O. Richter och undervisningsrådet dr. P. Dittrich.

Kl. 7,30 e. m. hölls en mottagningshögtidlighet i Kreuzkirche, varvid biskopen av Sachsen Ihmels, efter orgelsolo av musikkdirektör Pfannstiehl och sedan Kreuzkören under prof. O. Richters ledning sjungit första satsen av Bachs jublande dubbelkörmotett: »Sjungen Herren en ny sång», bjöd Engelbrektskören välkommen, därvid minnande bl. a. om Kreuzkörens besök i Sverige 1920. Gripande kommo orden ur djupet av hans hjärta, då hans tankar gingo till offren för de svårartade skyfall, som några dagar förut inträffat i Dresdens närhet. Han hoppades, att kören skulle sjunga tröst i deras hjärtan. Engelbrektskören, som under hälsningen haft sin plats vid altaret, sjöng därefter från orgelläktaren Bachs Sterbelied: Jesu, min Herre; Dig, dig, Jehova, vill jag sjunga, och Kommt

Seelen, dieser Tag, samtliga av J. S. Bach. Sedan direktör Pfannstiehl utfört ett i manuskript föreliggande Allegro festivo av sin lärjunge Waldemar Ahlén, sjöng kören Södermans andliga sånger. Vår Gud är oss en väldig borg, sjungen unisont av den till omkring 4,000 personer uppgående församlingen, avslutade högtidligheten.

Vid supé i Ratskeller, som pryts med de svenska färgerna, riktades översvalande hjärtliga ord till kören och Sverige. De kunna samlas i följande utdrag ur en strof av Pfarrer Seidel, med vilken han beledsagade överlämnandet till kören av vita och röda nejlikor (staden Frankfurts färger) från Pfarrer Wallau:

»Lange noch wird Euer Singen
unser Gotteshaus durchklingen
und der Ton wird nicht wie Nelken
in den Herzen aus verwelken.
Ihr sollt unvergessen sein
an der Elbe wie am Main».

Torsdagen den 14 juli var kören av staden inviterad till besök i det underbart vackra Bastei i sachsiska Schweiz.

Som minne erhöll även i Dresden varje körmedlem en festskrift över staden.

Outplånliga äro intrycken, aldrig skall glömmas en gästfrihet, på vilken så många rörande bevis skulle kunna anföras, alltid skola de personligheter stå levande, som givit ut av sin inre rikedom av ädelt guld.

Sverige, representerat av Engelbrektskören, har fått mottaga, dagar kunna komma, då vi måste giva. Låt oss ej glömma det.

Betydelsen av det svenska deltagandet.

Betydelsen av det svenska deltagandet i de evangeliska kyrkomusikdagarna i Frankfurt a. M. och i de i samband därmed stående besöken i Leipzig och Dresden kan man angiva så, att det kraftigt bidragit till ett stärkande av banden mellan Tyskland och Sverige. Detta tager sig uttryck på olika områden:

musikaliskt i ett uppskattande av och förståelse för svenska kyrkomusikförfattare inom Tyskland; detta kan giva impulser åt tyskt och genom den tyska kritiken även åt andra håll; detta kan också giva svenska kyrkomusici luft under vingarna till färder ut i det internationella musiklivets rymder;

religiöst till ett inträngande i och förståelse för andra evangeliska länders gudstjänstformer, vilket är förutsättning-

en för den ekumeniska tankens förverkligande;

rent personligt i knytande av vänskapsband, vilkas sammanhållande kraft sträcker sina verkningar långt utöver det egna jagets tränga gränser.

När Engelbrektskyrkans kör på Dresdens station var färdig att återvända till Sverige, överlämnade rektorn vid Kreuzschule till körens dirigent en medalj i brons, den högsta utmärkelse, som vid skolan utdelas. Å ena sidan stå orden: »Arti, litteris, humanitati»: det var det konstnärliga resultatet, som erhöill sin belöning; å den andra: »Schola crucis, schola lucis»: det var vägen till målets ernående. Vid striden om livets högsta värden är offrets väg den, som för till målet; det gäller nationer, det gäller individer. Det gäller den dagliga gärningen, ty det är dock innerst i den, som

livets högsta värden uppnås. Troheten i kallelsen bestämmer livsresultatet.

Kören lyckades i sin uppgift. Den har fått något att förvalta. Må den gå in under sin kallelse till välsignelse för hela vårt land, hela vår evangeliska kyrka, hela kristenheten.

Det torde ej vara ur vägen att här omnämna, att inom utställningen finnes en avdelning för evangelisk kyrkomusik, som innehåller kyrkomusikaliska skrifter från reformationen till nutiden. Man finner här bl. a. originalet till J. S. Bachs Kreuzstabskantat. I en monter har Brönners tryckeri i Frankfurt a. M. framställt tillblivelsen av Frankfurts nya evangeliska sångbok av år 1927.

Avdelningen har för sin tillkomst att tacka Pfarrer R. Wallaus uppoffrande arbete.

Martin Fornander.

Recensioner.

Julius Smend: Vorträge und Aufsätze zur Liturgik, Hymnologie und Kirchenmusik (184 sid.). Bertelsmanns förlag, Güttersloh, 1925.

Denna samling av uppsatser och föredrag, som utkom för knappt två år sedan såsom hyllning till Arnold Mendelssohns 70-årsdag, har ett aktuellt intresse. Ej blott därför att författaren, förutvarande professorn vid Münsters universitet, Julius Smend, i höst för första gången, och vid uppnådda 75 års ålder, besöker vårt land, där han dels håller föredrag vid kyrkosångsmötet i Linköping, dels också kallats att föreläsa i Uppsala, Stockholm och Lund, utan också därför, att man av densamma får ett livligt intryck av aktuella liturgiska, hymnologiska och kyrkomusikaliska frågor i reformationens moderland, frågor, som i många delar äro lika aktuella hos oss.

En beundransvärd sinnets och andens spänstighet är Smends signatur. Han ser med kloka och goda ögon på det unga släktet, som växer upp omkring honom. Han ger gärna rättvisa åt det goda nya, och när han finner skäl till kritik, sker hans uppgörelse på ett uppfriskande sätt. Med en välgörande humor kan han gå till rätta med allt det, som kan tolereras tydligtvis också i tyska kyrkor under namn av kyrkomusik. Men å andra sidan avvisar han de stränga dogmatiker, som godtaga allenast Eccard, Praetorius och Palestrina. För en svensk är hans avvisande hållning gent emot den senare

svårfattlig. Han vill ej bevisa Palestrina gästvänskap i våra gudshus lika litet som de världsliga tonkonstnärerna, ty: »Han är icke ande av vår ande». Icke heller den gregorianska sången tillerkänner han verklig betydelse för den evangeliska gudstjänsten.

Men när talet kommer på den evangeliska koralen, och ännu mer kanske när det föres in på kapitlet om Bach och den bach'ska koralen, då blir hans hjärta brinnande och hans ord tändande. I den evangeliska koralen ser han måttstocken för den evangeliska musiken över huvud. Och med den evangeliska koralen menar han då främst den klassiska kyrkovisan från 15- och 1600-talen. Allt, som passar i stycke med den, som håller sig på samma höjdläge, som har del i dess kraft, värdighet, enkelhet, folklighet, det har hemortsrätt i kyrkorummets och vid kyrkofesten.

Det är klart, att Smend, som sedan långt tillbaka stått som en av det tyska kyrkosångsförbundets ledare, i sitt hjärta har en särskild plats för kyrkokören; om den och dess arbete talar han uppfordrande och gripande ord.

Vad här har nämnts, vill ingalunda vara ett försök att ge rättvisa åt den stora rikedom av tankar och uppslag, som rymmes i Smends samling av föredrag. Men må det sagda vara nog för att väcka lust att lära känna Smend. Det är en förnöjelse att befinna sig i hans sällskap.

A. A.